

DIONYSII EXIGUI

EPISTOLÆ DUÆ DE RATIONE PASCHÆ.

EPISTOLA PRIMA.

SCRIPTA ANNO CHRISTI 525, PROBO CONSULE,
INDICTIONE 3,

Domino beatissimo, et nimium desideratissimo Patri Petronio episcopo, Dionysius Exiguus.

Paschalis festi rationem, quam multorum diu frequenter a nobis exposcit instantia, nunc adjuti precibus vestris explicare curavimus: sequentes per omnia venerabilium trecentorum et octodecim pontificum, qui apud Niceam civitatem Bithyniæ contra vesaniam Arian convenerunt, etiam rei hujus absolutam veramque sententiam: qui quartasdecimas lunas paschalis observantiæ per novemdecim annorum redeuntem semper in se circulum stabiles immotasque fixerunt: quæ cunctis sæculis eodem quo repetuntur (*al.*, reponuntur) exordio sine varietatis fabuntur excursu. Hanc autem regulam præfati circuli non tam peritiam singulari quam sancti Spiritus illustratione sanxerunt, et velut anchoram firmam et stabilem huic rationi lunaris dimensionis apposuisse cernuntur: quam postmodum nonnulli vel arrogantia despicientes, vel transgredientes inscientia, Judaicis inducti fabulis, diversam atque contrariam formam festivitatis unice tradiderunt. Et quia sine fundamenti soliditate non potest structura ulla consistere, longe aliter in quibusdam annis dominicum Pascha et lunæ computum præfigere maluerunt, inordinatos circulos ordinantes (*al.*, ordientes): qui non solum nullam recursus stabilitatem, verum etiam cursum præferunt errore notabilem.

Sed Alexandrinæ urbis archiepiscopus beatus Athanasius, qui etiam ipse (*al.*, et ipse) Nicæno concilio tunc sancti Alexandri pontificis diaconus, et in omnibus adiutor interfuit; ab deinceps venerabilis Theophilus, et Cyrillus; ab hac synodi veneranda constitutione minime desciverunt. Imo potius eandem decemnovennalem circulum, qui *Enneacaldecasteria* Græco vocabulo nuncupatur, sollicite retinentes, paschalem cursum nullis diversitatibus interpolasse monstrantur. Papa denique Theophilus centum annorum cursum Theodosio seniori principi dedicans, et sanctus Cyrillus cyclum temporum nonaginta et quinque annorum componens, hanc sancti concilii traditionem ad observandas quartasdecimas lunas paschales per omnia servaverunt. Et quia studiosis, et quærentibus scire quod verum est, debet ejusdem circuli regula fixis inhærere, hanc post præfationem nostram credidimus ascribendam. Nonaginta quinque autem annorum hunc cyclum studio quo valuimus expedire contendimus: ultimum ejusdem beati Cyrilli, id est quintum circulum, quia sex ad huc ex eo anni supererant, in nostro hoc opere præferentes: ac deinde quinque alios juxta normam

A ejusdem pontificis, imo potius sæpe dicti Nicæni concilii, nos ordinasse profiteremur.

Quia vero sanctus Cyrillus primum cyclum ab anno Diocletiani centesimo quinquagesimo tertio cœpit, et ultimum in ducentesimo quadragésimo septimo terminavit; nos a ducentesimo quadragésimo octavo anno ejusdem tyranni potius quam principis inchoantes, nolimus circulis nostris memoriam impii et persecutoris innectere; sed magis elegimus ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi annorum tempora prænotare: quatenus exordium spei nostre notis nobis existeret, et causa reparationis humane, id est passio Redemptoris nostri, evidentius eluceret.

Hoc præterea lectorem putavimus admonendum, quod circulus iste nonaginta et quinque annorum quem fecimus, cum finito tempore in idipsum reverti cœperit, non per omnia propositam teneat firmitatem. Nam licet anni Domini nostri Jesu Christi ordinem suum continuata serie custodiant, et indicationes per annos quindécim solita revolutione decurrant, epactas etiam, quas Græci vocant, id est adjectiones annus lunares undecim, quæ triginta dierum sine in se redeunt, fixis regulis invenias adnotatas, decemnovennalem quoque recursum, et paschales quartasdecimas lunas easdem omnium ævorum revolutione reperias: tamen tenorem similem constantiæ nequeunt custodire concurrentes dies hebdomadam, et dies Paschæ Domini, lunaque ipsius diei Dominici. Concurrentium autem hebdomadam (*al.*, septem dierum) ratio, quæ de solis cursu provenit, septeno (*al.*, septem) annorum jugi circuitu terminatur. In quo per annos singulos unum numerare curabis; in eo tantummodo anno in quo bissextus fuerit, duos adicies; quæ causa etiam facit ut non per omnia circulus iste nonaginta quinque annorum suo recursum concordari videatur. Nam cum in cæteris annis non dissentiat, in illis solis in quibus se bissextus interset, Pascha dominicum cum sua luna vario modo rationis occurrit. Sed hi qui ordine fixo per omnia decurrunt tempora, mobilitatem casuum sua stabili circulatione sine ulla possunt difficultate dirigere. Et ideo post expletionem nonaginta quinque annorum, cum harum rerum diligens ad exordium redire voluerit, non ad quintum cyclum sancti Cyrilli, quem nobis necessario proposuimus, sed ad nostrum primum vigilanter excurrat; et ordine, quo diximus, per eos qui firmum cursum retinent, eorum progressum, qui videntur titubare, sustentet.

Illud quoque non minori cura notandum esse censuimus, ne in primi mensis agnitione fallamur. Hinc enim pene cunctus error discrepantiæ paschalis exo-

etur, dum temporis initium ignoratur. Nam cum Dominus omnipotens hanc sacratissimam solemnitate celebrandam filiis Israel, qui ex Ægyptia servitute liberabantur, indiceret, ait in libro Exodi ad Moysen et Aaron in terra Ægypti: *Mensis iste principium mensium, primus erit in mensibus anni (Exod. xii, 2).* Remque ibidem: *Primo, inquit, mense, decimo quarto die mensis ad vesperum comedetis azyma, usque ad vigesimum primum ejusdem ad vesperum (ibid., 18).* In Deuteronomio quoque idem legislator Moyses ita populum de hac re commonet dicens: *Observa mensem novorum frugum, et verni primum temporis, ut facias Pascha Domino Deo tuo, quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte (Deuter. xvi, 1 et seq.).* Tanta hac auctoritate divina claruit, primo mense, decimo quarto die ad vesperum, usque ad vigesimum primum, festivitatem paschalem debere celebrari. Sed quia mensis hic unde sumat exordium, vel ubi terminetur, evidenter ibi non legitur, præfati trecenti et octodecim pontifices, antiqui moris observantiam, et exinde a sancto Moysse traditam, sicut in septimo libro Ecclesiasticæ refertur Historiæ, solertius investigantes, ab octavo idus Martii, usque in diem nonarum Aprilium, natam lunam facere dixerunt primi mensis exordium: et a duodecimo die calendarum Aprilium usque in decimum quartam calendarum Maias lunam decimam quartam solertius inquirendam. Quæ quia cum solis cursu non æqualiter volvitur, tantorum dierum spatilis occursum vernalis æquinoctii consequatur: qui a duodecimo calendarum Aprilium die, cunctorum Orientalium sententiis, et maxime Ægyptiorum, qui calculationis præ omnibus gnari sunt, specialiter adnotatur. In quo etiam, si luna decima quarta sabbato contingerit (quod semel in nonaginta quinque annis accidere manifestum est), sequenti die dominico, id est undecimo calendarum Aprilis, luna decima quinta, celebrandum Pascha, eadem sancta synodus sine ambiguitate firmavit. Hoc modis omnibus admonens, ut ante duodecimum calendarum Aprilis lunam decimam quartam paschalis festi nullus inquireret; quam non primi mensis, sed ultimi esse constaret.

Sed nec hoc prætereundum esse putavimus, quod nimis errant qui lunam peragere cursum sui circuli triginta dierum spatilis æstimantes, duodecim lunares menses in trecentis sexaginta diebus annumerant; quibus etiam quinque dies adjiciunt, quos intercalares appellavit antiquitas, ut solarem annum adimplere videantur. Cum diligens inquisitio veritatis ostenderit in duobus lunæ circulis non sexaginta dies, sed quinquaginta novem debere numerari. Ac per hoc in duodecim lunaribus mensibus trecentorum quinquaginta quatuor dierum summam colligi; cui epactas Ægypti annuas, id est undecim dies, accommodant: ut ita demum lunaris mensio (al., dimensio) rationi solis adæquetur. Quod verissimum esse atque certissimum superscriptorum Patrum

sententia comprobatur: qui, juxta hanc Ægyptiorum calculationem, quartas decimas lunas paschalis observantia tradiderunt. Sed nonnulli tantæ subtilitatis, sive potius sanctionis ignari, dum alla supputationis argumeta perquirunt, a veritatis tramite recedunt. Unde plerumque contingit, ut quando sæpe dicti Patres decimam quartam lunam ponunt, eam festi decimam quintam suspicentur; et quæ vigesima prima est, vigesimam secundam esse pronuntient. Sed nobis, quibus amor et cura est Christianæ religionis, nulla prorsus oportet ratione discedere; sed præfixam ab his paschalem regulam sincerissima convenit observatione servare.

Quanta vero in Ecclesiis toto terrarum orbe diffusis horum Patrum nitamur auctoritate, non labor est ostendere: cum secundum concilium apud Nicæam post tempora non longa conveniens, eorum primitus definitionem, quam de paschali ratione protulerant, nullo modo violandam esse censuerit. Denique in sanctis canonibus, sub titulo septuagesimo nono, qui est primus ipse Antiocheni concilii, his verbis invenitur expressum: *Omnes qui ausi fuerint dissolvere definitionem sancti et magni concilii quod apud Nicæam congregatum est, sub præsentia plissimi et venerandi principis Constantini, de salutifera solemnitate paschali, excommunicandos, et de Ecclesia pellendos esse censuimus; si tamen contentiosi, adversus ea quæ bene sunt decreta, persistierint. Et hæc quidem de laicis dicta sunt. Si quis autem eorum qui præsumunt Ecclesiæ, aut episcopus, aut presbyter, aut diaconus, post hanc definitionem tentaverit ad subversionem populorum, et Ecclesiarum perturbationem, seorsim colligere, et cum Judæis Pascha celebrare; sancta synodus hunc alienum jam tunc ab Ecclesia indicavit, quod non solum sibi, sed plurimis causa corruptionis ac perturbationis exstiterit. Nec solum a ministerio tales removet, sed etiam illi qui post damnationem hujusmodi communicare tentaverint, damnati sunt, omni quoque extrinsecus honore privati, quem sancta regula, et sacerdotum Dei promeruit. His non dissimilia venerabilis papa Leo sedis apostolicæ præsul pronuntiat, dicens: *Contra statuta canonum patrum, quæ ante longissimæ ætatis annos in urbe Nicæa spiritalibus sunt fundata decretis, nihil cuiquam audere conceditur: ita ut si quis diversum quid velle decernere, se potius minuat, quam illa corrumpat. Quæ si, ut oportet, a cunctis pontificibus intemerata servantur, per universas Ecclesias pax erit, et firma concordia. Et iterum: In omnibus, inquit, ecclesiasticis causis, his legibus obsequimur, quas ad pacificam observantiam omnium sacerdotum per trecentos octodecim antistes Spiritus sanctus instituit: ita ut etiam si multo plures aliud, quam illi statuere, decernerant, in nulla reverentia sit habendum, quidquid fuerit a prædictorum constitutione diversum.**

Sufficienter, ut putamus, cunctis indicitur, ne deinceps aliter quam a sanctis constitutum est Patri-

* Alias, cum sanctum concilium apud Antiochiam post tempora, etc.: rectius, ut ex sequentibus videtur.

bus, aseratissimum Pascha celebraretur. Quod si testimonia tantorum sacerdotum forsitan quis obstinate despexerit, etiam in historia ecclesiastica paria breviter intimata reperiet; multorumque relatione pontificum, et maxime beati Athanasii, cujus supra meminimus, hæc eadem vulgata cognoscet. Id ipsum vero epistola sancti Proterii Alexandrinæ urbis episcopi ad eundem papam Leonem pro hac eadem paschali quæstione directa, testatur: quam ante hos annos transferentes e Græco, huic operi adnectendam esse perspeximus (*al.*, prospeximus): nec non et argumenta Ægyptiorum sagacitate quæsitâ subdidimus; quibus, si forsitan ignorentur, paschales tituli possint facile reperiri: id est, quotus sit annus ab Incarnatione Domini, et quota sit indictio; quotus etiam lunaris circulus, sive decemnovennalis existat; cæterique simili (*al.*, cæteraque similia) supputationis compendio requirantur. Orantem pro nobis beatitudinem vestram divina gratia custodire dignetur.

EPISTOLA II.

SCRIPTA ANNO CHRISTI VULGARI 526.

Domini a me plurimum venerandis Bonifacio primicerio notariorum, et Bono secundicerio, Dionysius Exiguus salutem.

Observantiæ (*al.*, Reverentiæ, *non bene*) paschalis regulam, diu sancto ac venerabili Petronio episcopo componente, tandem stylo commendare compulsus, omnem deinceps diversitatis oppugnationem sublata fore credideram; maxime quod sanctorum trecentorum octodecim antistitem qui apud Nicæam convenerant, auctoritatem totis nisibus insinuare curaveram; qui in ipso concilio venerando decemnovennalem cyclum regulariter affigentes, quartas decimas lunas paschalis observantiæ per omnia tempora legi suæ revolutionis immobiles adnotaverunt. Sed quoniam sanctitas vestra, orta rei hujus quæstione, de archivo Romanæ Ecclesiæ Paschasini venerabilis episcopi scripta, quem constat pro persona beatissimi papæ Leonis sancto Chalcedonensi prædisse concilio, ad eundem papam per idem tempus directa nunc protulit, quæ sanctis Patribus evidenti ratione consentiunt, huic præsentii indidimus operi: ut hujus etiam viri testimonio niteremur, qui manifesto miraculo venerabilium pontificum paschalia decreta confirmat. Quod vero in scriptis ipsis communium annorum et embolismorum mentio facta est, et a nonnullis hæc ratio, quæ ex Hebræorum, ut fertur, traditione descendit, magnopere queritur, scire volentibus, utrum huic paterna regula (*al.*, paternæ regulæ) consonare videatur; necessarium duximus, et hanc notitiam, ne probetur in aliquo dissidere, coacta brevitate digerere.

Noverimus itaque, quia idem decemnovennalis cyclus per ogdoadem et hendecadem semper in se revolvitur. Octo namque et undecim ipse numerus explicatur. Ogdoas ergo, quæ incipit a primo decemnovennali cyclo, qui est lunaris decimus septimus, hac ratione peragitur, ut annos primum et secun-

dum, communes, id est minores habeat, tertium embolismum, id est majorem; annum quartum et quintum item communes, sextum embolismum; septimum communem, octavum embolismum. Ac per hoc ogdoadis communes anni quinque, et tres embolismi jugiter ascribuntur. Communis autem annus duodecim lunares menses colligit, qui dies trecentos quinquaginta quatuor efficiunt. Embolismus autem annus, et lunas tredecim, et dies trecentos octoginta quatuor habere monstratur. Item hendecas hac lege discurrit. Incipit nono anno cycli decemnovennalis, qui est lunaris sextus: cujus primus et secundus annus communis est, tertius embolismus; quartus et quintus communis, sextus embolismus; septimus et octavus communis; nonus embolismus; decimus communis, undecimus embolismus: sicque hendecas communibus annis septem, embolismis quatuor terminatur. Embolismorum autem ista ratio probatur existere, quia annorum communium videtur damna supplere: quatenus ad solare tempus lunaris exæquetur excursio. Quamvis enim anni solaris circulum per singulos menses luna circumeat, tamen ejus perfectionem duodecim suis mensibus implere non prævalet. Denique in annis communibus ad rationem solaris anni undecim dies lunæ deesse cernuntur. In embolismis vero novemdecim diebus eundem annum videtur solarem luna transcendere. Quapropter ogdoadis et hendecadis annos, juxta præfati circuli ordinem, in medium proferamus; et liquido probabimus, per octo annos et undecim, lunæ cursum cum sole contendere: quando tot dies illa colligat quot ille cucurrerit.

In ogdoade diximus quinque annos esse communes, tres embolismos. Quinquies ergo trecenteni quinquageni quaterni, fiunt mille septingenti septuaginta; et ter trecenteni octogeni quaterni, mille centum quinquaginta duo, ac per hoc simul fiunt bis mille nongenti viginti duo. Similiter octo anni solares, si in summam redigantur, id est octies trecenti sexageni quini, et quadrans, faciunt simul bis mille nongentos viginti duos. Simili modo et hendecadis annos, qui sunt communes septem, et quatuor embolismi, si in summam ea qua diximus supputatione con-gesseris, tantumdem pene reperies, quantum undecim solares anni efficiunt; hoc est, quater mille quatuordecim. Hæc est ergo embolismorum, sicut prædiximus, ratio, ut incrementis suis communium annorum detrimenta compensent.

Sed jam pulcherrimam vobis atque præclaram collectionem ipsius cycli decemnovennalis ostendam, per quam omnem deinceps ambiguitatem, si qua mota fuerit, auferatis; nec sit ita quis nimio stupore percussus, qui demonstrata sibi veritatis luce non gaudeat, et ignorantie relictis tenebris, tantæ rationi protinus non acquiescat. A decima quinta luna paschalis festi, anni, verbi gratia, præcedentis, usque ad decimam quartam sequentis, quod querimus, si communis annus est, trecentos quinquaginta quatuor dies habebit; si embolismus, trecentos octoginta quatuor. Quod si dies unus plus minusve contigerit,

evidens error est. Excepto videlicet anno primo sexagesimo octavo decemvovennalis cycli, quem a decima quarta luna Paschæ ultimi, id est noni decimi anni, usque ad decimam quartam ejusdem primi numerare curamus (*et.*, causavimus). Propter quod idem ultimus epactas, id est adjectiones lunares, octodenas tunc retinens, primo anno, non undecim, ut cæteris annis fieri solet, sed duodecim dies accommodat. Et quia triginta dierum sine volvuntur, nulla epacta in principio ipsius cycli ponitur; secundus autem annus epactas undecim suscipit: et ideo, sicut diximus, a decima quinta luna Paschæ primi cycli usque ad finem ejus, in communibus et embolismis annis præfixos dies nos invenire, non dubium est. Quod si aliter aliquando calculantium imperitia fuerit fortassis expositum, hæc observantia ratiocinationis eorum falsitas arguetur.

Atque ut hoc manifestius possit intelligi, præsentis anni monstremus exemplo. Indictio quippe quarta est, et lunaris circulus undecimus; decemvovennalis cyclus decimus quartus. Et quoniam hendecadis sextas annus est, cum embolismum esse necesse est. A decima quinta itaque luna præteriti festi, usque ad decimam quartam præsentis, quot sunt dies diligentius inquiramus: et inveniemus procul dubio, quando Pascha celebrare debeamus. Transacto anno per indictmentem tertiam in Pascha lunam decimam quartam nono calendarum Aprilium die, id est vicesimo quarto mensis Martii fuisse, quis dabitet, qui curam hujus rei habere quantumcunque cognoscitur? Et ideo ab octavo calendarum Aprilium die numerandi sumamus exordium; habemus Martii dies septem, Aprilis triginta, Maii triginta et unum, Junii triginta, Julii triginta et unum, Augusti triginta et unum, Septembris triginta, Octobris triginta et unum, Novembris triginta, Decembris triginta et unum, Januarii triginta et unum, Februarii viginti octo, Martii triginta et unum, Aprilis duodecim dies, quod est pridie idus Aprilis. Fiunt simul trecenti octoginta quatuor. Quod si, juxta eorum dissolutionem, qui lunam aliter quam se veritas habet computant, decimam quartam non pridie iduum Aprilium, sed tertio iduum demum occurrere; trecentos octoginta tres dies imminuto numero colligemus; quod nullo fieri pacto conceditur. Et ita semper quotiens dubitatio talis occurrerit, a decima quinta luna tractæ festivitatis, usque in decimam quartam Paschæ, quod querimus, dies sollicito computemus. Et si communis annus est, trecentos quinquaginta quatuor dies; si embolismus est, trecentos octoginta quatuor inveniemus: nec inæqualitas (*etiam*, inæqualiter) prorsus eveniet: quia regula cycli hujus hac ratione subsistit, cujus enucleatam formulam subjecta descriptione pendemus.

Anno decemvovennali primo, lunari decimo septimo, a decimo quinto calendarum Maii usque nonas Apri-

lis, quia communis annus est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decemvovennali secundo, lunari decimo octavo, ab octavo idus Aprilis usque in octavam calendarum Aprilis, quia communis est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decemvovennali tertio, lunari decimo nono, a septimo calendarum Aprilis usque in idus Aprilis, quia embolismus est, fiunt dies trecenti octoginta quatuor.

Anno decemvovennali quarto, lunari primo, a decimo octavo calendarum Maii usque in quartum nonas Aprilis, quia communis est, fiunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decemvovennali quinto, lunari secundo, a tertio nonas Aprilis usque in undecimum calendarum Aprilis, quia communis est, fiunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decemvovennali sexto, lunari tertio, a decimo calendarum Aprilis usque in quartum idus Aprilis, quia embolismus est, fiunt dies trecenti octoginta quatuor.

Anno decemvovennali septimo, lunari quarto, a tertio idus Aprilis usque in tertium calendarum Aprilis, quia communis est, fiunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decemvovennali octavo, lunari quinto, a pridie calendarum Aprilis usque in decimum quartum calendarum Maii, quia embolismus est, fiunt dies trecenti octoginta quatuor.

Anno decemvovennali nono, lunari sexto, a decimo tertio calendarum Maii usque in septimum idus Aprilis, quia communis est, fiunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decemvovennali decimo, lunari septimo, a sexto idus Aprilis usque in sextum calendarum Aprilis, quia communis est, fiunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decemvovennali undecimo, lunari octavo, a quinto calendarum Aprilis usque in decimum septimum calendarum Maii, quia embolismus est, fiunt dies trecenti octoginta quatuor.

Anno decemvovennali duodecimo, lunari nono, a decimo sexto calendarum Maii usque in pridie nonas Aprilis, quia communis est, fiunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decemvovennali decimo tertio, lunari decimo, a nonis Aprilis usque in nonum calendarum Aprilis, quia communis est, fiunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decemvovennali decimo quarto, lunari undecimo, ab octavo calendarum Aprilis usque in secundum idus Aprilis, quia embolismus est, fiunt dies trecenti octoginta quatuor.

Anno decemvovennali decimo quinto, lunari duodecimo, ab idibus Aprilis usque in calendarum Aprilis,

* Lunarem Victorii cyclum v hic notat; quem ad Martii 29 apposuimus, uno ante cyclum Alexandrinorum quartodecimo die, recte ad Dionysii wentem.

quia communis est, sunt dies trecenti quinquaginta A trecenti octoginta quatuor.

Anno decemnovemali decimo sexto, lunari decimo tertio, a quarto nonas Aprilis usque in duodecimum calendis Aprilis, quia communis est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decemnovemali decimo septimo, lunari decimo quarto, ab undecimo calendis Aprilis usque in quintum idus Aprilis, quia embolismus est, sunt dies

Anno decemnovemali decimo octavo, lunari decimo quinto, a quarto idus Aprilis usque in quartam calendis Aprilis, quia communis est, sunt dies trecenti quinquaginta quatuor.

Anno decemnovemali decimo nono, lunari decimo sexto, a tertio calendis Aprilis usque in decimum quintum calendis Maii, quia embolismus est, sunt dies trecenti octoginta quatuor.

PRÆFATIO CHRISTOPH. JUSTELLI

IN CODICEM CANONUM ECCLESIE UNIVERSÆ.

Ecclesia Christiana primitiva duplici jure olim regabatur, divino et canonico. At divinum quidem jus, codice sacræ Scripturæ; canonicum vero, Codice Canonum continetur. Itaque in conciliis, illi duo codices in medio consessus poni solebant, ut ex eorum jura episcopi inter se dogmata pietatis explorarent, obortas hæreses refutarent, et controversias ad disciplinam ecclesiasticam, sacramque *πολιτικὴν* pertinentēs dirimerent. Hunc morem indicant acta concilii Chalcedonensis, ubi passim hæc verba reperiuntur, *προκειμένων ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἁγιοτάτου καὶ ἀρχαίντου κίβερτῳ, ἀποθετοῖ ἐν μέσῳ τῶν ἁγίων καὶ ἐκλεκτῶν ἐν τῷ ἁγίῳ θρόνῳ τοῦ σεπτῶν Ἐὐαγγελίου, ἐκφανοῦν τοῖς ἁγίοις ἱερουργαῖς, κρίμα δίκαιον κρίνετε. Sacra synodus Christum consensorem, et velut caput, constituit: venerandum enim Evangelium, in sancto throno collocatum erat, sacerdotibus insonans: Justum judicium judicate. Et epistola synodica concilii Aquileiensis, *proposita in medijs divinæ Scripturæ* (Tom. I Concil.).*

Codicis vero Canonum ipsa quoque synodus Chalcedonensis meminit, atque ex eo citat (Act. 4 et 11) canones 83, 84, 95 et 96 (qui 3, 4, 15 et 16, in concilio Antiocheno reperiuntur), eorumque jure de controversiis ecclesiasticis pronuntiat. Et epistola synodica episcoporum provinciæ Pisiadæ Asiaticæ diocæscæ ad Leonem imp. (Tom. II Concil. edit. Rom.) citat canonem 83, qui quartus est Antiocheni concilii. Et Dionysius Exiguus epistola paschali 1 ad Petronium episcopum, canonem citat 79 (Græcis 80), qui primus est ejusdem synodi Antiochenæ. Et epistola ad Stephanum Salonitanum episcopum, quam sæc veteris illius Codicis Canonum Latine interpretationi præfixit, canones a Nicæno concilio 1 ad Constantinopolitanum 1, hoc est, a primo capite usque ad centesimum sexagesimum quintum enumerat, sicut, et ipse aſſi, in Græca auctoritate, conciliorum ordine et numerorum serie digesti erant. Ad hæc respexisse videtur Leo I pontifex, et synodus Romana epistola ad Theodosium imp. pro Flaviano patriarcha CP. scripta (Ibid.), qua petit ut juberet generalem synodum intra Italiam celebrari: quod, post appellatio-

nem interpositam, necessario postulari canonum Nicænorum decreta testarentur, quæque *subterranea* erant: ubi *subterraneorum* voce intelligi par est canones conciliorum qui a Nicæno ad Constantinopolitanum, numerorum serie in unum collecti, in veteri Codice Canonum reperiantur. Et Vigilus epistola ad Rusticum et Sebastianum diaconos Ecclesie Romanæ, ex eo Codice canonem citat in concilio Chalcedonensi probatum atque lectum, qui in Antiochena synodo quintus numero consignatus reperitur. Unde apparet primitive Ecclesie Patres, in illo veteri Codice Canonum componendo, juxta quem de rebus sacrjs judicia habebantur, singula consequentia concilia certo ordine dispositisse, certaque ac continua serie, nec interrupta numerorum connexionē canones illorum numerasse, ne quid huic Codici detrahi aut addi posset: quem et ideo Patres Ephesini et Chalcedonenses, aliique ecclesiastici scriptores *τῶν ἐκ ἀποστόλων τῶν πατέρων, ἀκολουθίαν ἐκκλησιαστικῆν, ἐκ ἀριθμῶν ἀκολουθίαν, seriem et consequentiam canonum, consequentiam ecclesiasticam, et consequentiam numerorū*, passim vocant. Unde et in actis conciliorum vox *ἀκολουθία*; et *κατανοήσις* pro eadem sumitur. Præpuebantur autem viginti canones concilii Nicæni, *δεκά τῶν τῆς οὐνοκρατικῆς συνόδου κείνης*, propter auctoritatem et dignitatem prerogativam magni illius concilii, quod primum œcumenicum Ecclesia Christiana celebravit; præterque etiam illius nominis, ut quidam existimant, quod in cæteris qui subjecti seu subterranei erant observatum non fuit: atque inde factum videtur, lapsum temporis, et sub nomine concilii Nicæni laudarentur omnes. Quod apud Gregorium Turonensem episcopum observare licet (Lib. II, c. 33), ubi ex canonum Nicænorum decretis canonem citat, qui 14 est Gangrensis concilii: *Canonum, inquit, Nicænorum decreta relegi, in quibus continetur: « Quis si qua reliquerit virum, et torum quo hanc vixit, spreverit; »* et sequebantur canones 25 concilii Ancyran, et Neocæsariensis 14 (quæ quidem duo concilia ante Nicænum celebrata sunt, et ab eo deinceps comprobata, ut acta concilii Florentini testantur) et qui postmodum constituti sunt, Gangrensis 21, Antiocheni 25 (cujus quatuor canones sub titulo 93, 94, 95 et 96, ex eo codice citantur in concilio Chalcedonensi), Laodicensis 59, et Constantinopolitanum 1 quatuor